

Sociaal-Economische Rem?

Een jaar geleden adviseerde de Sociaal-Economische Raad het (toekomstige) kabinet om meer marktwerking in het stelsel van sociale verzekeringen te introduceren. Deze week wijst de Raad de plannen van het kabinet om per 1 januari aanstaande de Ziektewet te privatiseren, de WAO-premies per bedrijfstak te differentiëren en concurrentie tussen bedrijfsverenigingen en particuliere verzekeraars mogelijk te maken (opting out), unaniem af¹. In plaats daarvan stelt de Raad voor de duur van de Ziektewet van één tot drie jaar te verlengen waarna de verder ongewijzigde WAO ingaat. Op die manier kan tijd worden gewonnen voor de meer fundamentele discussie over de inrichting van het stelsel van sociale zekerheid die in het regeerakkoord is aangekondigd. Is hier sprake van een nieuwe vertragingstactiek of zijn de kabinetsplannen inderdaad ondeugdelijk?

Volgens werkgevers en werknemers zal het duale stelsel, waarbij bedrijfsverenigingen met particuliere verzekeraars moeten gaan concurreren, in de praktijk niet werken. Omdat particuliere verzekeraars op basis van rentedekking moeten calculeren, zullen de aanvangspremies voor de meeste bedrijven veel te hoog zijn. Alleen voor ondernemingen met een zeer gunstig risicoprofiel kan het aantrekkelijk zijn om zich particulier te verzekeren. Op termijn echter kan door opeenhoping van slechte risico's bij bedrijfsverenigingen, die een acceptatieplicht hebben, een zich zelf versterkende uittocht op gang komen, waardoor bedrijfsverenigingen uit de markt worden gedreven. Van stabiel evenwicht op een concurrerende markt is zo geen sprake².

Het alternatief van de sociale partners is echter ook weinig aantrekkelijk. Verlenging van de Ziektewetduur tot drie jaar vermindert de kans op reïntegratie in het arbeidsproces en vereist dat de complexe, herkeurings- en uitkeringsstructuur van de WAO wordt overgepland naar de Ziektewet. Nog bezwaarlijker is dat premiedifferentiatie en opting out achter de (verre?) horizon verdwijnen. De gedachte achter de WAO-voorstellen was nu juist dat alle betrokkenen direct belang moesten krijgen bij het terugdringen van het beroep op de WAO. Werkgevers zouden door eigen risico en premiedifferentiatie geprikkeld moeten worden om hun arbeidsomstandigheden zo te wijzigen dat de instroom in de WAO tot een minimum wordt beperkt. Uitvoeringsorganisaties zouden door de dreiging van concurrentie geprikkeld moeten worden om zich tot het uiterste in te zetten voor een effectief preventie- en reïntegratiebeleid. De eerste ervaringen met de gewijzigde Ziektewet en de verzekering van het WAO-gat wijzen erop dat dergelijke prikkels wel degelijk effectief zijn.

De unanieme afwijzing van de WAO-plannen plaatst het kabinet voor grote problemen. In het regeerakkoord is f 1,65 miljard voor beparingen op de Ziektewet en de WAO ingeboekt. Als de kabinetsplannen niet tijdig door het parlement en de Raad van Sta-

te worden geloodst, valt er een gat in de begroting. Om die reden liet staatssecretaris Linschoten al weten dat hij het advies naast zich neer zou leggen. Maar zo gaan we in de overlegeconomie niet met elkaar om. Behalve het formele argument dat wie om advies vraagt, tenminste de beleefdheid behoort op te brengen om daar naar te luisteren, kan hij ook de deels terecht kritiek van de sociale partners niet zo maar naast zich neerleggen. Dat zal in het parlement op grote weerstand stuiten.

Opvallend genoeg geeft de SER zelf een mogelijke uitweg uit de impasse aan. In een van de 'denkmodellen' voor de toekomstige organisatie van de sociale zekerheid worden de voordelen van opting out gecombineerd met de lagere kosten van omslagfinanciering. In dat model worden de op rentedekking gebaseerde premies voor werknemers die in de WAO belanden, gestort in een centraal fonds dat alle lopende uitkeringen verzorgt. Het verschil tussen de rentedekkingspremies en de lopende uitgaven wordt gedekt door een eveneens door dit fonds te incasseren uniforme omslagpremie. Het macro-omslagsysteem zorgt ervoor dat de kostbare kapitaalvorming achterwege kan blijven, terwijl de micro-rentedekkingspremie ervoor zorgt dat werkgever en verzekeraar de prikkel blijven voelen om een goed preventie- en reïntegratiebeleid te voeren. De verzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt in onderlinge concurrentie door publieke en private verzekeraars verzorgd. Doordat zij daarbij op identieke wijze premiedifferentiatie kunnen toepassen, ontstaat – in tegenstelling tot de kabinetsvoorstellen – een 'level playing field'.

De overlegeconomie is in diskrediet en de SER is vaak verguisd als Sociaal-Economische Rem. Uit het commentaar van de SER op de WAO-plannen van het kabinet blijkt dat consultatie van de sociale partners zinvol kan zijn. Maar er blijkt ook gevaar dat de Raad de klok stil wil zetten. Een jaar geleden heeft de SER het beginsel van marktwerking bij de uitvoering van de WAO unaniem onderschreven. Nu komt het erop aan die stellingname ook handen en voeten te geven. Een SER die dan slechts aan de rem gaat hangen dreigt zijn laatste restje geloofwaardigheid te verspelen.

L. van der Geest

1. SER, Commissie Sociale Verzekeringen, *Advies inzake kabinetsvoornemens ZW, AAW en WAO*, Den Haag, 1995.

2. Zie ook J.M. Bekkering, *Parallele privatisering van de WAO: een ingebakken mislukking?*, *ESB*, 1 maart 1995.